

DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

17. juli 2008*

I sag C-94/07,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Arbeitsgericht Bonn (Tyskland) ved afgørelse af 4. november 2004, indgået til Domstolen den 20. februar 2007, i sagen:

Andrea Raccanelli

mod

Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften eV,

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, A. Tizzano, og dommerne A. Borg Barthet og E. Levits (refererende dommer),

* Processprog: tysk.

generaladvokat: M. Poiares Maduro
justitssekretær: fuldmægtig K. Sztranc-Sławiczek,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 10. april 2008,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften eV ved Rechtsanwält A. Schülzchen

- Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved V. Kreuzsitz og G. Rozet, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse, afsagt følgende

afsagt følgende

Dom

¹ Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 39 EF og artikel 7 i Rådets forordning nr. 1612/68/EØF af 15. oktober 1968 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet (EFT 1968 II, s. 467).

- 2 Anmodningen er fremsat under en tvist mellem Andrea Raccanelli og Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften eV (herefter »MPG«) vedrørende det arbejdsforhold, der ifølge sagsøgeren i hovedsagen har bestået mellem ham og Max-Planck-Institut für Radioastronomie, Bonn (herefter »MPI«), hvilket institut henhører under MPG.

Retsforskrifter

Fællesskabsbestemmelser

- 3 Artikel 1 i forordning nr. 1612/68, som er indeholdt i forordningens afsnit I, der vedrører »[a]dgang til beskæftigelse«, bestemmer:

»1. Enhver statsborger i en medlemsstat har uanset bopæl ret til at tage og udøve lønnet beskæftigelse på en anden medlemsstats område i overensstemmelse med de administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser, der gælder for arbejdstagere, der er statsborgere i denne stat.

2. Han har på en anden medlemsstats område navnlig samme fortrinsstilling som statsborgere i denne stat med hensyn til adgangen til ledige stillinger.«

- 4 Artikel 7 i forordning nr. 1612/68, som er indeholdt i forordningens afsnit II, der vedrører »[u]døvelsen af beskæftigelse og ligestilling«, bestemmer:

»1. En arbejdstager, der er statsborger i en medlemsstat, må ikke på grund af sin nationalitet behandles anderledes på de øvrige medlemsstaters område end indenlandske arbejdstagere med hensyn til beskæftigelses- og arbejdsvilkår, navnlig for så vidt angår aflønning, afskedigelse og, i tilfælde af arbejdsløshed, genoptagelse af beskæftigelse i faget eller genansættelse.

2. Arbejdstageren nyder samme sociale og skattemæssige fordele som indenlandske arbejdstagere.

[...]

4. Enhver bestemmelse i kollektive eller individuelle overenskomster eller andre kollektive aftaler om adgang til beskæftigelse, aflønning og alle andre arbejds- og afskedigelsesvilkår er retligt ugyldig, hvis den fastsætter eller tillader diskriminerende betingelser for arbejdstagere, der er statsborgere i andre medlemsstater.«

De nationale bestemmelser

- 5 Det fremgår af den nationale lovgivning, at der ved en »BAT/2-arbejdskontrakt« eller en »BAT IIa-halvtidsstilling« forstås en kontrakt, som er indgået på grundlag af den på tidspunktet for de faktiske omstændigheder i hovedsagen gældende lønramme IIa i Bundesangestellten-Tarifvertrag (BAT) (kollektiv overenskomst for forbundsansatte), hvorefter arbejdstiden svarer til 50% af en fuldtidsstilling.

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 6 MPG er en almennyttig institution i henhold til tysk privatret og driver flere videnskabelige forskningsinstitutter i Tyskland og andre europæiske lande.
- 7 Disse forskningsinstitutter, der benævnes »Max-Planck-institutter«, udfører grundforskning i almenhedens interesse inden for naturvidenskab, biologi, humaniora og socialvidenskab.
- 8 MPG anvender to forskellige ordninger for rekruttering af unge forskere, som bl.a. giver dem mulighed for at forberede en doktorafhandling, nemlig en stipendiekontrakt og en arbejdskontrakt.
- 9 Den væsentligste forskel mellem de to ordninger for støtte til personer, som forbereder en doktorafhandling, er følgende:
 - stipendiaten er ikke forpligtet til at præstere nogen arbejdsydelse over for det pågældende institut, men kan helt og holdent arbejde på sin doktorafhandling, hvorimod
 - den, som har indgået en kontrakt vedrørende en BAT IIa-halvtidsstilling, er forpligtet til at udføre et arbejde for det institut, hvor han er ansat, og uden for arbejdstiden kun må benytte dettes faciliteter til sin doktorafhandling.
- 10 Desuden adskiller de to kontrakttyper sig fra hinanden hvad angår den pågældendes skattemæssige forpligtelser og tilslutning til den sociale sikringsordning.

- 11 Således er stipendiater fritaget for indkomstskat og er ikke tilsluttet den sociale sikringsordning. Derimod er forskere med en BAT IIa-halvtidsstilling indkomstskattepligtige og skal betale sociale sikringsbidrag i forbindelse med deres beskæftigelse.
- 12 I perioden mellem den 7. februar 2000 og den 31. juli 2003 var Andrea Raccanelli, som er italiensk statsborger, beskæftiget ved MPI som led i udarbejdelsen af en doktorafhandling. Grundlaget for hans beskæftigelse var en skrivelse fra MPI af 7. februar 2000, som han selv havde underskrevet.
- 13 Ved denne skrivelse tildelte MPI ham et månedligt stipendium for perioden mellem den 7. februar 2000 og den 6. februar 2002, med henblik på at han udarbejdede en doktorafhandling i Tyskland og udlandet om »udvikling af et bolometer-kamera til bølgelængder under 300 μm «.
- 14 Skrivelsen havde følgende ordlyd:

»Modtagelsen af stipendiet forpligter Dem til fuldt ud at arbejde med den opgave, som er formålet med stipendiet. Andre arbejdsopgaver kræver forhåndsgodkendelse fra institutledelsen.

Stipendiet udbetales som tilskud til leveomkostninger, men ikke som modydelse for Deres videnskabelige arbejde.

Ved at modtage stipendiet forpligter De Dem ikke over for Max-Planck-selskabet til at være beskæftiget som arbejdstager. Stipendiet er derfor i henhold til § 3, nr. 44, i lov om indkomstskat [(Einkommensteuergesetz)] fritaget for indkomstskat, samt i henhold til § 6, nr. 22, i bekendtgørelse om opkrævning af skat af lønindkomst

[(Lohnsteuerdurchführungsverordnung)] fritaget for skat af lønindkomst, hvorfor der heller ikke skal betales sociale sikringsbidrag i forbindelse hermed.«

- 15 Ved en tillægsaftale af 29. november 2001 til Andrea Raccanellis »kontrakt om udarbejdelse af en doktorafhandling« blev denne forlænget indtil den 6. august 2002 og derpå indtil den 6. maj 2003. For perioden fra den 7. maj til den 31. juli 2003 indgik parterne den 19. maj 2003 en aftale med følgende ordlyd:

»Andrea Raccanelli vil i perioden fra den 7. maj 2003 til den 31. juli 2003 være gæst ved vores institut. Institutet stiller en passende arbejdsplads til rådighed for ham, og han vil blive vejledt af instituttets medarbejdere.

Instituttets udstyr står til rådighed for ham i overensstemmelse med instituttets reglement og de i tilknytning hertil udstedte bestemmelser. Han forpligter sig til at overholde disse bestemmelser.

Under gæsteopholdet opstår der ikke noget arbejdsforhold, og der vil ikke blive udbetalt noget vederlag.

[...]«

- 16 Andrea Raccanelli anlagde sag ved Arbeitsgericht Bonn principalt med påstand om, at det fastslås, at der havde bestået et arbejdsforhold mellem ham og MPG i perioden fra den 7. februar 2000 til den 31. juli 2003.
- 17 Han gjorde gældende, at han inden for denne periode blev behandlet på samme måde som de tyske statsborgere, der forberedte en doktorafhandling, og som havde indgået en kontrakt vedrørende en BAT IIa-halvtidsstilling — hvilke kontrakter ifølge ham var forbeholdt sådanne forskere — idet der navnlig var knyttet den fordel til dem, at den pågældende var tilsluttet den sociale sikringsordning.

- 18 MPG afviste disse påstande.
- 19 Den forelæggende ret har ikke udtalt sig om, hvorvidt der bestod et kontraktforhold mellem parterne under den nævnte periode, men finder, at graden af Andrea Raccanelis personlige tilknytning til MPI ikke var tilstrækkelig til at antage, at der bestod et arbejdsforhold mellem parterne.
- 20 Den forelæggende ret er i tvivl om, hvorvidt MPG, som er en privatretlig forening, er bundet af princippet om forbud mod forskelsbehandling på samme måde, som hvis den var et offentligretligt organ.
- 21 Arbeitsgericht Bonn har derfor udsat sagen og forelagt Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Skal sagsøgeren anses for arbejdstager i den forstand, hvori dette begreb er anvendt i fællesskabsretten, når der ikke kræves flere arbejdsydelser af ham end af de personer, der forbereder en doktorafhandling, og som er ansat på grundlag af en BAT/2-kontrakt?
- 2) Såfremt det første spørgsmål skal besvares benægtende, skal artikel 7 i [...] forordning nr. 1612/68 [...] da fortolkes således, at der kun kan antages ikke at være udøvet forskelsbehandling, såfremt sagsøgeren, inden han påbegyndte forberedelsen af sin doktorafhandling hos sagsøgte, i det mindste fik mulighed for at vælge mellem en arbejdskontrakt og et stipendium?

- 3) For det tilfælde, at det andet spørgsmål må besvares således, at sagsøgeren burde have været tilbudt mulighed for at indgå en arbejdskontrakt, forelægges følgende spørgsmål:

Hvilke retsvirkninger har en forskelsbehandling af udenlandske statsborgere?»

Om de præjudicielle spørgsmål

Formaliteten med hensyn til anmodningen om præjudiciel afgørelse

- 22 MPG har i sit skriftlige indlæg gjort gældende, at anmodningen om præjudiciel afgørelse bør afvises fra realitetsbehandling.
- 23 Efter MPG's opfattelse har den forelæggende ret dels ikke fastslået de faktiske omstændigheder i tvisten mellem parterne i hovedsagen, dels ikke begrundet de forelagte spørgsmål. Domstolen råder derfor ikke over de nødvendige oplysninger til at kunne give en hensigtsmæssig besvarelse af spørgsmålene.
- 24 Herom bemærkes, at det ifølge Domstolens faste praksis er påkrævet for at opnå en fortolkning af fællesskabsretten, som den nationale ret kan bruge, at denne giver en beskrivelse af de faktiske og retlige omstændigheder, som danner baggrund for de forelagte spørgsmål, eller i det mindste forklarer de faktiske antagelser, som spørgsmålet beror på (dom af 17.2.2005, sag C-134/03, Viacom Outdoor, Sml. I, s. 1167, præmis 22, og af 14.12.2006, sag C-217/05, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, Sml. I, s. 11987, præmis 26).

- 25 Endvidere bemærkes, at de oplysninger, som er meddelt i forelæggelsesafgørelser, ikke blot skal sætte Domstolen i stand til at give hensigtsmæssige svar, men også give medlemsstaternes regeringer og andre interesserede parter mulighed for at afgive indlæg i henhold til artikel 20 i statuten for Domstolen (kendelse af 2.3.1999, sag C-422/98, Colonia Versicherung m.fl., Sml. I, s. 1279, præmis 5, og dom af 8.11.2007, sag C-20/05, Schwibbert, Sml. I, s. 9447, præmis 21).
- 26 For at sikre, at Arbeitsgericht Bonns angivelser opfylder disse krav, skal der tages hensyn til karakteren og rækkevidden af de forelagte spørgsmål (jf. i denne retning dommen i sagen Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, præmis 29).
- 27 I den forbindelse må det fastslås, at det første præjudicielle spørgsmål er meget generelt formuleret, idet der hermed ønskes en fortolkning af begrebet arbejdstager i fællesskabsretten, som dette fremgår af artikel 39 EF og artikel 7 i forordning nr. 1612/68.
- 28 De spørgsmål, som Arbeitsgericht Bonn har forelagt subsidiært, vedrører princippet om forbud mod forskelsbehandling i artikel 12 EF.
- 29 Selv om anmodningen om præjudiciel afgørelse indeholder lakuner, såvel hvad angår beskrivelsen af de faktiske omstændigheder i hovedsagen som hvad angår grundene til anmodningen om en præjudiciel afgørelse, råder Domstolen dog over tilstrækkelige oplysninger til at bestemme rækkevidden af de forelagte spørgsmål og fortolke de pågældende fællesskabsbestemmelser, således at der kan gives en hensigtsmæssig besvarelse af spørgsmålene.
- 30 Endvidere fandt såvel Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber som — i et vist omfang — MPG, at det var muligt at afgive indlæg for Domstolen på grundlag af oplysningerne fra den forelæggende ret.

31 Anmodningen om præjudiciel afgørelse må herefter antages til realitetsbehandling.

Realiteten

Det første spørgsmål

32 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om en forsker, der befinder sig i en situation som sagsøgeren i hovedsagen, dvs. som forbereder en doktorafhandling på grundlag af en kontrakt vedrørende et stipendium, som er indgået med MPG, skal anses for arbejdstager i artikel 39 EF's forstand, såfremt han er forpligtet til at levere en lige så stor arbejdsydelse som en forsker, der forbereder en doktorafhandling på grundlag af en BAT/2-arbejdskontrakt, der er indgået med MPG.

33 Herom bemærkes, at ifølge Domstolens faste praksis er begrebet »arbejdstager« i artikel 39 EF et fællesskabsretligt begreb og må ikke fortolkes indskrænkende. Enhver person, der udøver en reel og faktisk beskæftigelse, bortset fra beskæftigelse af så ringe omfang, at den udgør et rent marginalt supplement, skal anses for »arbejdstager«. Det afgørende kriterium for, om der foreligger et arbejdsforhold, er ifølge denne retspraksis, at en person i en vis periode præsterer ydelser mod vederlag for en anden og efter dennes anvisninger (jf. bl.a. dom af 3.7.1986, sag 66/85, Lawrie-Blum, Sml. s. 2121, præmis 16 og 17, af 23.3.2004, sag C-138/02, Collins, Sml. I, s. 2703, præmis 26, og af 7.9.2004, sag C-456/02, Trojani, Sml. I, s. 7573, præmis 15).

34 Sagsøgeren i hovedsagen kan derfor kun anses for arbejdstager, såfremt den forelæggende ret, som er enekompetent til at vurdere de faktiske omstændigheder i hovedsagen, fastslår i sagen, at de nødvendige betingelser er opfyldt for at antage, at der

foreligger et lønmodtagerforhold, dvs. et underordningsforhold og betaling af et vederlag.

35 Da det således påhviler den forelæggende ret at efterprøve, om de betingelser, der er nævnt i denne doms præmis 33, er opfyldt, skal den bl.a. undersøge indholdet af kontrakten om udarbejdelse af en doktorafhandling, med tilhørende tillægskontrakt, og de nærmere bestemmelser for gennemførelsen af disse kontrakter.

36 Det følger af det foregående, at spørgsmålet om, hvorvidt Andrea Raccanelli er arbejdstager i artikel 39 EF's forstand, skal afgøres objektivt på grundlag af de kriterier, som er nævnt i denne doms præmis 33, hvorimod der ikke kan drages nogen konklusioner vedrørende dette spørgsmål fra en sammenligning mellem det arbejde, som er udført af sagsøgeren i hovedsagen, og det arbejde, som er udført eller skal udføres af en forsker, der forbereder en doktorafhandling på grundlag af en BAT/2-arbejdskontrakt, som er indgået med MPG.

37 Det første spørgsmål skal derfor besvares med, at en forsker, der befinder sig i en situation som sagsøgeren i hovedsagens, dvs. som forbereder en doktorafhandling på grundlag af en stipendiekontrakt, som er indgået med MPG, kun skal anses for arbejdstager i artikel 39 EF's forstand, hvis han i en vis periode udøver sin beskæftigelse efter anvisninger fra et institut, som henhører under denne organisation, og han modtager et vederlag som modydelse for denne beskæftigelse. Det tilkommer den forelæggende ret at foretage den nødvendige faktiske efterprøvelse af, om dette er tilfældet i den sag, som er indbragt for den.

Det andet spørgsmål

38 Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om der kun kan antages ikke at være udøvet forskelsbehandling, såfremt sagsøgeren i hovedsagen i det mindste har fået et valg mellem en arbejdskontrakt og et stipendium, før han påbegyndte forberedelsen af sin doktorafhandling hos MPG.

- 39 Indledningsvis skal fremhæves, at spørgsmålet om, hvorvidt Andrea Raccanelli uden at være arbejdstager i den forstand, hvori dette udtryk er anvendt i artikel 39 EF og artikel 7 i forordning nr. 1612/68, ville have haft ret til som følge af den praksis, der følges af MPG, at vælge mellem en stipendiekontrakt og en BAT/2-arbejdskontrakt, er et spørgsmål vedrørende national ret, som det ikke tilkommer Domstolen at afgøre.
- 40 Det fremgår imidlertid af afsnit II i forelæggelsesafgørelsens grunde, at Arbeitsgericht Bonn med sit andet spørgsmål nærmere bestemt ønsker oplyst, om MPG, selv om denne er en privatretlig forening, er bundet af princippet om forbud mod forskelsbehandling, således som den ville være, hvis den var en offentligretlig organisation, og om den som følge heraf var forpligtet til at give Andrea Raccanelli ret til at vælge mellem en stipendiekontrakt og en arbejdskontrakt.
- 41 Herom bemærkes for det første, at arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Det Europæiske Fællesskab ifølge artikel 39 EF forudsætter afskaffelse af enhver i nationaliteten begrundet forskelsbehandling af medlemsstaternes arbejdstagere for så vidt angår beskæftigelse, aflønning og øvrige arbejdsvilkår (dom af 6.6.2000, sag C-281/98, Angonese, Sml. I, s. 4139, præmis 29).
- 42 For det andet bemærkes, at princippet om forbud mod forskelsbehandling i artikel 39 EF er formuleret generelt og ikke er specielt rettet til medlemsstaterne eller til offentligretlige organisationer.
- 43 Således har Domstolen fastslået, at forbuddet mod forskelsbehandling på grundlag af nationalitet ikke alene gælder for offentlige myndigheders retsakter, men også for andre former for regler, som indeholder kollektive bestemmelser for lønarbejde og tjenesteydelser (jf. dom af 12.12.1974, sag 36/74, Walrave og Koch, Sml. s. 1405, præmis 17, og Angonese-dommen, præmis 31).

- 44 Domstolen har således fastslået, at afskaffelsen mellem medlemsstaterne af hindringer for den frie bevægelighed for personer ville blive truet, hvis fjernelsen af nationale skranker blev gjort virkningsløs af hindringer, som skyldes, at sammen slutninger eller organer, der ikke henhører under den offentlige ret, udøver deres retlige autonomi (jf. Walrave og Koch-dommen, præmis 18, og dom af 15.12.1995, sag C-415/93, Bosman, Sml. I, s. 4921, præmis 83).
- 45 Domstolen har heraf konkluderet, at hvad angår artikel 39 EF, som fastslår en grundlæggende frihed, og som er et konkret udtryk for det generelle forbud mod forskelsbehandling i artikel 12 EF, omfatter forbuddet mod forskelsbehandling også alle overenskomster, der kollektivt regulerer arbejdsforhold, og aftaler mellem private (dom af 8.4.1976, sag 43/75, Defrenne, Sml. s. 455, præmis 39, og Angonese-dommen, præmis 34 og 35).
- 46 Det må derfor antages, at forbuddet mod forskelsbehandling på grundlag af nationalitet, som er indeholdt i artikel 39 EF, også gælder for privatretlige foreninger som MPG.
- 47 Hvad angår spørgsmålet, om MPG som følge heraf var forpligtet til at give Andrea Raccanelli en ret til at vælge mellem en stipendiekontrakt og en arbejdskontrakt, må hertil svares, at ifølge Domstolens faste praksis består en forskelsbehandling i, at der på sammenlignelige situationer anvendes forskellige bestemmelser, eller at den samme bestemmelse anvendes på forskellige situationer (jf. i denne retning dom af 29.4.1999, sag C-311/97, Royal Bank of Scotland, Sml. I, s. 2651, præmis 26). Det tilkommer den forelæggende ret at afgøre, om den potentielle nægtelse af at give den pågældende en ret til at vælge mellem de to nævnte muligheder har medført en ulige behandling af indenlandske og udenlandske statsborgere, som forbereder en doktorafhandling, fordi der under omstændigheder som dem, der foreligger i hovedsagen, er anvendt forskellige regler på sammenlignelige situationer.
- 48 Det andet spørgsmål skal derfor besvares med, at en privatretlig forening som MPG skal overholde princippet om forbud mod forskelsbehandling i forhold til personer,

som er arbejdstagere i artikel 39 EF's forstand. Det tilkommer den forelæggende ret at afgøre, om der under sådanne omstændigheder som dem, der foreligger i hovedsagen, er sket en ulige behandling af indenlandske og udenlandske statsborgere, som forbereder en doktorafhandling.

Det tredje spørgsmål

49 Med det tredje spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, hvilke retsvirkninger det har, at der er udøvet forskelsbehandling over for en udenlandsk statsborger, som forbereder en doktorafhandling, fordi den pågældende ikke har haft mulighed for at indgå en arbejdskontrakt med MPG.

50 Det må herom fastslås, at hverken artikel 39 EF eller bestemmelserne i forordning nr. 1612/68 pålægger medlemsstaterne eller foreninger som MPG at træffe en bestemt foranstaltning i tilfælde af en overtrædelse af forbuddet mod forskelsbehandling, men overlader det til dem frit at vælge mellem de forskellige løsninger, som kan opfylde formålet med disse bestemmelser, afhængig af de forskellige situationer, der kan opstå (jf. i denne retning dom af 10.4.1984, sag 14/83, von Colson og Kamann, Sml. s. 1891, præmis 18, og af 11.10.2007, sag C-460/06, Paquay, Sml. I, s. 8511, præmis 44).

51 Som Kommissionen har anført i sit skriftlige indlæg, tilkommer det derfor den forelæggende ret at vurdere karakteren af den erstatning, som sagsøgeren i hovedsagen måtte være berettiget til, på grundlag af den nationale lovgivning, der gælder vedrørende ansvar uden for kontraktforhold.

52 Det tredje spørgsmål skal derfor besvares med, at såfremt sagsøgeren i hovedsagen med føje kan gøre gældende at have lidt et tab på grund af en forskelsbehandling,

tilkommer det den forelæggende ret at vurdere karakteren af den erstatning, som han måtte være berettiget til, på grundlag af den nationale lovgivning, der gælder vedrørende ansvar uden for kontraktforhold.

Sagens omkostninger

53 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Femte Afdeling) for ret:

- 1) En forsker, der befinder sig i en situation som sagsøgeren i hovedsagens, dvs. som forbereder en doktorafhandling på grundlag af en stipendiekontrakt, som er indgået med Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften eV, skal kun anses for arbejdstager i artikel 39 EF's forstand, hvis han i en vis periode udøver sin beskæftigelse efter anvisninger fra et institut, som henhører under denne organisation, og han modtager et vederlag som modydelse for denne beskæftigelse. Det tilkommer den forelæggende ret at foretage den nødvendige faktiske efterprøvelse af, om dette er tilfældet i den sag, som er indbragt for den.

- 2) En privatretlig forening som Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften eV skal overholde princippet om forbud mod forskelsbehandling i forhold til personer, som er arbejdstagere i artikel 39 EF's forstand. Det tilkommer den forelæggende ret at afgøre, om der under sådanne omstændigheder som dem, der foreligger i hovedsagen, er sket en ulige behandling af indenlandske og udenlandske statsborgere, som forbereder en doktorafhandling.

- 3) Såfremt sagsøgeren i hovedsagen med føje kan gøre gældende at have lidt et tab på grund af en forskelsbehandling, tilkommer det den forelæggende ret at vurdere karakteren af den erstatning, som han måtte være berettiget til, på grundlag af den nationale lovgivning, der gælder vedrørende ansvar uden for kontraktforhold.

Underskrifter